

La planificació educativa: un mecanisme d'equitat i cohesió social

SUMARI

1.	BASES DE LA PLANIFICACIÓ EDUCATIVA PER A L'EQUITAT	3
	Definició de planificació educativa per a l'equitat i la cohesió social.....	3
	Les institucions i els instruments de la planificació	4
2.	PLANIFICACIÓ EDUCATIVA I SEGREGACIÓ ESCOLAR	6
	Precisions conceptuals	6
	Factors externs i interns de la segregació escolar	6
	Els efectes de la segregació escolar	7
3.	LES POLÍTIQUES LOCALS D'ESCOLARITZACIÓ DE 0-3 ANYS PER GARANTIR L'EDUCACIÓ EN IGUALTAT D'OPORTUNITATS	9
	El valor de l'educació 0-3	9
	Instruments per a la planificació 0-3.....	11

1. BASES DE LA PLANIFICACIÓ EDUCATIVA PER A L'EQUITAT

Definició de planificació educativa per a l'equitat i la cohesió social

La planificació educativa per a l'equitat es pot entendre com el procés d'orientació racional i sistemàtic de decisions educatives amb l'objectiu d'assegurar la justícia educativa i el màxim consens entre els membres d'un grup social.

Els principis d'equitat no són únics. Poden respondre a diferents teories de la justícia social. Cal intentar acordar els criteris d'equitat explícits i implícits de la política educativa.

El marc normatiu de la planificació

A Catalunya, la LEC constitueix el marc legal fonamental de la política educativa. L'LRSA fixa les possibilitats i límits de la intervenció municipal. Alguns decrets, i en especial el Decret 75/2007, de 27 de març, d'admissió als centres sostinguts amb fons públics, són clau per entendre l'abast de les decisions polítiques en educació.

Per a cada gran àmbit d'actuació cal atendre les possibilitats i límits legals:

- Programació d'oferta.
- Admissió de l'alumnat.
- Polítiques d'acompanyament.
- Programació i gestió de recursos.
- Coordinació d'activitats.

1. BASES DE LA PLANIFICACIÓ EDUCATIVA PER A L'EQUITAT

Les institucions i els instruments de la planificació

Els diferents organismes/institucions que permeten desenvolupar les polítiques de planificació educativa en el territori inclouen:

- Els Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament.
- Les taules mixtes de planificació.
- Les comissions de garanties d'admissió.
- Les oficines municipals d'escolarització.
- La inspecció educativa.
- Els EAP.
- Etc.

S'exploren les competències de cada organisme i la seva rellevància en el procés de planificació educativa per l'equitat.

1. BASES DE LA PLANIFICACIÓ EDUCATIVA PER A L'EQUITAT

Les fases del procés de planificació

Diverses aproximacions a la planificació educativa estructuraven el **procés de planificació** en diferents fases.

En essència es poden identificar quatre fases del procés:

1. Diagnòstic.
2. Elaboració.
3. Implementació.
4. Avaluació.

Cadascuna de les fases incorpora implícitament un conjunt de qüestions que cal tenir en compte per prendre decisions amb tanta informació i eficàcia com sigui possible.

2. PLANIFICACIÓ EDUCATIVA I SEGREGACIÓ ESCOLAR

Precisions conceptuals

La segregació escolar constitueix un problema educatiu i social de primera magnitud, i reflecteix la capacitat d'un sistema educatiu de proveir el servei educatiu en condicions d'igualtat.

A Catalunya, el problema de la segregació escolar és significatiu, com han posat en relleu els informes recents del Síndic de Greuges. Conceptualment cal tenir en compte que la segregació sempre és un fenomen que requereix identificació territorial (barri, districte, municipi, etc.) i grupal (noies, alumnat amb necessitats educatives especials (NEE), alumnat d'origen immigrant, alumnat d'estatus socioeconòmic elevat, etc.).

Cal distingir entre **segregació** (distribució desigual del grup de referència entre les unitats del territori) i **aïllament** (grau de concentració d'un grup de referència en les diferents unitats).

Factors externs i interns de la segregació escolar

La segregació escolar s'explica per factors externs i interns de la política educativa.

Entre els **factors externs** cal assenyalar aspectes com la segregació residencial (bosses de pobresa), la demografia (i en especial les migracions), les dinàmiques culturals (tendències d'emulació en la tria de centre) o «l'efecte fugida».

2. PLANIFICACIÓ EDUCATIVA I SEGREGACIÓ ESCOLAR

Entre els **factors interns** podem incloure les lleis educatives, les regulacions específiques d'elecció d'escola i admissió d'alumnat, el caràcter selectiu dels centres escolars i tot el conjunt de mesures de planificació educativa (construcció d'escoles, definició de zones, distribució de NEE, ràtios, etc.).

L'existència de factors interns i el fet que la segregació escolar sigui sempre superior a la segregació urbana ens indica el marge d'actuació de la política educativa.

Els efectes de la segregació escolar

Els efectes de la segregació escolar són diversos i sempre negatius des del punt de vista educatiu i social.

Cal destacar especialment els efectes negatius sobre els resultats del conjunt del sistema, la reducció de les oportunitats educatives de l'alumnat més desafavorit (mitjançant la desaparició de «l'efecte company»), les conseqüències sobre l'abandonament educatiu prematur o l'erosió de la cohesió social.

2. PLANIFICACIÓ EDUCATIVA I SEGREGACIÓ ESCOLAR

Desmentiments sobre la segregació escolar

L'anàlisi de les experiències municipals ens demostra que la segregació escolar no és superior necessàriament en els municipis amb més immigració, no depèn només de la segregació urbana i no és un problema exclusivament de dialització entre sector públic i privat.

Aquestes consideracions són fonamentals a l'hora d'orientar polítiques de lluita contra la segregació escolar.

Efectes i omissions de la política educativa

Les opcions de política educativa municipal, en moltes ocasions, poden tenir efectes adversos per a la segregació escolar. En la mateixa direcció operen determinades omissions de política educativa.

Les decisions pel que fa a les ràtios, a l'obertura de grups, a la gestió de la matrícula viva, a la zonificació, al control del frau, etc. sovint són factors fonamentals que poden ajudar a pal·liar o, per contra, a empitjorar la situació de la segregació escolar al municipi.

3. LES POLÍTIQUES LOCALS D'ESCOLARIT- ZACIÓ DE 0-3 ANYS PER GARANTIR L'EDUCACIÓ EN IGUALTAT D'OPORTUNITATS

El valor de l'educació 0-3

Els diferents estudis d'abast internacional demostren que els programes d'educació de qualitat repercuteixen positivament en la transició, amb èxit, dels infants petits a l'escola primària, en les seves fites educatives i en la seva integració social a llarg termini. Queda palès que l'educació infantil de primer cicle incideix en el desenvolupament educatiu de la petita infància i esdevé una eina en el combat contra el fracàs escolar i les desigualtats educatives.

Les desigualtats presents a l'educació 0-3

Els diferents estudis fets a casa nostra constaten un seguit de desigualtats de sortida que limiten l'accessibilitat a l'educació infantil de primer cicle.

Es fan evidents les **desigualtats de caràcter socioeconòmic** (costos d'accés a l'oferta d'escola bressol municipal (EBM), condicions d'ocupació dels progenitors, etc.) i les **desigualtats de caràcter socioeducatiu** (les classes populars tenen menys desenvolupades les estratègies educatives dels seus fills que les classes mitjanes professionals amb més expectatives educatives).

L'anàlisi del context de les EBM a Catalunya

Des de mitjan anys 2000 hi ha hagut un augment important de l'oferta (i la taxa d'escolarització) a Catalunya. No obstant això, la crisi econòmica que s'inicià l'any 2007 ha tingut uns efectes considerables sobre aquesta escolarització.

3. LES POLÍTIQUES LOCALS D'ESCOLARIT- ZACIÓ DE 0-3 ANYS PER GARANTIR L'EDUCACIÓ EN IGUALTAT D'OPORTUNITATS

La crisi ha alterat els preus públics d'aquest servei, ha descompensat la relació entre oferta i demanda en molts municipis i ha modificat la composició social dels usuaris de les escoles bressol municipals. És a dir, s'ha accentuat el caràcter regressiu pel que fa a l'ús i finançament del servei d'EBM.

Davant aquesta situació és prioritari articular mecanismes correctors per pal·liar aquesta regressió.

El context de la crisi i l'obligació de reducció del deute públic durant anys ha provocat la reducció de les aportacions de les administracions públiques al sistema. La Generalitat ha estat la que ha dut a terme una reducció més accentuada, i s'ha intentat pal·liar per part d'altres administracions (Diputació de Barcelona i administracions locals).

Malgrat això, aquest redireccionament dels recursos no ha estat suficient per evitar que una part considerable de la despesa recaigués sobre les famílies usuàries en forma d'augment de preus públics o reducció d'ajuts i bonificacions. Així, pel que fa als preus, s'ha produït un augment d'un 20,2% de mitjana de les quotes mensuals i d'un 32,5% de les quotes de menjador. Paral·lelament, no s'ha produït una millora dels sistemes de beques i bonificacions. Diferents anàlisis constaten l'existència de disfuncionalitats en els procediments i criteris a l'hora de determinar la concessió de les beques i ajuts.

Majoritàriament, els ajuts es gestionen des de serveis socials i es destinen principalment a les famílies altament vulnerables. Un percentatge important de famílies que pateixen situacions de vulnerabilitat econòmica, però que no es troben en una situació de pobresa severa, no s'adeqüen als criteris d'accés dels ajuts públics i no hi poden accedir.

3. LES POLÍTIQUES LOCALS D'ESCOLARIT- ZACIÓ DE 0-3 ANYS PER GARANTIR L'EDUCACIÓ EN IGUALTAT D'OPORTUNITATS

Finalment, una anàlisi dels públics presents a les EBM permet afirmar que el públic predominant a les escoles bressol municipals són les famílies en què ambdós progenitors treballen. Es tracta d'un perfil d'usuaris que majoritàriament tenen rendes mitjanes i un nivell d'estudis superiors.

Instrumentes per a la planificació 0-3

A l'hora de desplegar una política de planificació de l'educació infantil de primer cicle cal tenir present la necessitat d'articular nous sistemes de bonificació i nous sistemes de discriminació positiva per facilitar l'accés de sectors socials vulnerables a l'escola bressol pública.

D'aquesta manera alguns elements que cal tenir presents són:

- La realització del càlcul de la demanda.
- L'ampliació —si escau— de la taxa de cobertura.
- La reconceptualització dels criteris d'accés.
- L'adequació dels preus públics a la realitat socioeconòmica de la població (sigui via quota fixa o tarifació social).
- Els canvis en l'estructura i la gestió de les beques i ajuts.
- La gestió de les beques i ajuts públics.

Autors

Xavier Bonal

Professor del Departament de Sociologia de la UAB,

Enric Saurí

Professor del Departament de Sociologia de la UAB i professor col·laborador de la UOC

Data

10/04/2019

Coordinació

Oficina de Planificació Educativa

Gerència de Serveis d'Educació

Àrea de Cultura, Educació i Esports